

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Комунальний заклад
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчально-
методичної роботи

С.М. Панченко

“1” вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 8. ЛІДЕРСТВО І УПРАВЛІННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма **Менеджмент і адміністрування**
факультет підвищення кваліфікації та перепідготовки

Кредитно-трансферна система
організації навчального процесу

Суми – 2023

Робоча програма з навчальної дисципліни «Лідерство і управління» для студентів за галуззю знань 07 Менеджмент та адміністрування спеціальністю 073 Менеджмент, освітньо-професійна програма Менеджмент і адміністрування. – Суми, 2023.

Розробники: Гиря О.О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту КЗ СОШПО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту

Протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:
Єфремова Г.Л.
«31» серпня 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <i>01 Освіта</i>	Нормативна
Модулів – 2	Спеціальність <i>073 Менеджмент</i> спеціалізація <i>Лідерство і управління</i>	Рік підготовки:
Змістових модулів – 4		-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – курсова робота		Семестр
Загальна кількість годин - 120		2-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,1 самостійної роботи студента – 6,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	18 год.
		Практичні, семінарські
		22 год.
		Самостійна робота
		80 год.
		Вид контролю: екзамен

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Освітній компонент «Лідерство і управління» – це галузь знань про сутність, теорії походження соціального лідерства, його типи, стилі лідерської поведінки, способи реалізації лідерського потенціалу особистості, секрети досягнення людиною успіху, приклади лідерства у соціальній роботі, політиці, військовій справі, бізнесі, агропромисловому комплексі, науковому житті, освіті, мистецтві, спорті, ІТ-сфері.

Освітній компонент передбачає прикладну складову, що дозволить оволодіти: методиками самовиховання лідерських якостей, способами впливу на свідомість і поведінку людини, уміннями і навичками управління групою, використання конструктивної маніпуляції та блокування деструктивних маніпулятивних прийомів, здатністю побудови гармонійних міжособистісних взаємин у колективі, готовністю до виконання ролей у системі відносин «лідер-послідовники», уміннями побудови продуктивних соціальних стосунків в рамках моделей «ціннісного обміну», гуманістичного, трансакційного, дистрибутивного, сервант-лідерства та інше.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Лідерство та адміністрування» є поглиблення, розширення, інтегрування знань про явища,

закономірності, теорії, факти, поняття, що визначають сутність, походження, типи, приклади влади і лідерства у суспільстві, шляхи досягнення успіху, реалізації лідерського потенціалу, характерні особливості процесу адміністрування і управління, командування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- сутність понять «лідер» і «лідерство», «управління» типи лідерів, лідерства, сучасні концепції управління;
- теорії походження лідерства, стилі лідерської поведінки та управління; методики розвитку і самовиховання лідерських якостей; еволюцію ідей відбору лідерських якостей; становлення основних теорій управління;
- способи конструювання кластеру лідерських якостей відповідно до вимог майбутньої професійної діяльності;
- приклади лідерства у світовій та управління в національній історії; шляхи виховання лідерських та управлінських навичок в комунальному закладі Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;

вміти:

- завойовувати симпатії і довіру людей, адекватно ситуації застосовувати стилі лідерської поведінки (адаптивне лідерство);
- здійснювати управлінський вплив у системі «лідер-послідовники»;
- будувати продуктивні та гармонійні стосунки із соціальним оточенням;
- планувати, організовувати, контролювати роботу групи з позиції лідера, а також забезпечувати мотивацію і координацію діяльності послідовників;
- визначати стилі лідерської поведінки та типи лідерства;
- блокувати деструктивну маніпуляцію та використовувати прийоми управлінського впливу;
- добирати, застосовувати методики самодіагностики та розвитку лідерського потенціалу, методи управлінського впливу;
- правильно використовувати вербальну і невербальну комунікацію для стимулювання активності та побудови продуктивних стосунків з послідовниками.

Оволодіти такими компетентностями:

інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з технологій лідерства та управління, що передбачає застосування теорій та методів сучасного менеджменту;

загальні компетентності:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі

знань про суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми розумової активності для організації ефективного менеджменту та адміністрування;

- здатність до вибору стратегії управління;
- здатність працювати в команді;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконання управлінських рішень;

- здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- здатність організовувати та управляти процесом організації управлінської діяльності.

1.4. Міждисциплінарні зв'язки.

Навчальна дисципліна «Лідерство та управління командною взаємодією» базується на знаннях таких дисциплін, як: «Основи управління», «Інформаційні системи та технології», «Академічні навички професійного навчання» та є базою для вивчення таких дисциплін як: «Управління персоналом», «Комунікативний менеджмент», «Бізнес-етика та корпоративна соціальна відповідальність», «Антикризовий менеджмент» та «Прийняття управлінських рішень».

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади лідерства: визначення, структура, типологія, функції, якості лідера, керівництво і лідерство.

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Лідерство і управління». Сутність понять «лідер» і «лідерство». Теорії походження лідерства. Предмет і завдання курсу «Лідерство і управління».

Поняття «адміністрування», «управління», «керівництво», «влада». Сутність понять «лідер» і «лідерство». Природна обумовленість лідерства. Еволюція підходів до класифікації теорій лідерства та управління. Особистісний, психоаналітичний, ситуативний, поведінковий та інші підходи.

Тема 2. Типологія лідерів і лідерства. Управління і лідерство. Харизма та функції лідера. Типи лідерів і лідерства. Типи лідерства за групами ознак: ефективність, психологічні особливості лідера, стиль впливу на послідовників, масштаб діяльності. Менеджерування і лідерство: подібність і відмінності. Порівняльний аналіз керівництва і лідерства. Моделювання кластеру лідерських якостей. Розвиток лідерського потенціалу. Ретроспективний аналіз якостей лідера та управлінця. Відбір і характеристика лідерських якостей. Етапи самовдосконалення лідерських та управлінських якостей.

Тема 3. Поради мотиваторів, коуч-консультантів, успішних бізнесменів, онтопсихологів та управлінців стосовно реалізації лідерського потенціалу особистості. Обов'язкові якості лідера та управлінця. Розвиток емоційного інтелекту лідера та управлінця. Ірраціональне у лідерстві. Лідери та видатні управлінці на теренах українського менеджменту.

Змістовний модуль 2. Лідер і група. Самопрезентація лідера-управлінця та технології прихованого впливу у контексті лідерологічного аналізу. Приклади лідерства.

Тема 4. Лідер і група (колектив). Team building. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі. Сутність понять «група», «колектив». Ознаки групи і колективу. Характеристики і функції колективу. Міжособистісні відносини в колективі. Механізми впливу лідера на формування колективу групи (за А. Макаренком). Роль лідера у формуванні ефективної команди. Комунікація лідера: поняття, види, форми.

Тема 5. Міжособистісні комунікації в груповій або командній роботі. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання. Види публічного мовлення. Ділова промова, лекція, наукова дискусія, повідомлення. Теорія аргументації і переконання. Комунікація в міжособистісних відносинах. Сутність і специфіка міжособистісної комунікації. Види і форми комунікації.

Тема 6. Ділові переговори. Поняття та види ділових переговорів. Переговори в діловому спілкуванні. Переговорний процес. Різновиди ділових переговорів. Стадії ділових переговорів. Оптимальна модель процесу переговорів. Стратегії ведення переговорів. Стили ведення переговорів.

Тема 7. Конфлікти: поняття, причини виникнення та стратегії їх вирішення в професійних комунікаціях.

Сутність та характерні риси конфлікту. Види конфліктів. Умови виникнення конфлікту. Міжособистісні та ділові конфлікти. Конфліктна ситуація. Суб'єкти конфліктної ситуації. Етапи розвитку конфлікту. Управління конфліктами в діловій сфері. Прогнозування конфлікту. Профілактика, запобігання, стимулювання, діагностика і регулювання конфлікту.

Змістовний модуль 3. Теорії та технології лідерства та управління

Тема 8. Технології прихованого впливу. Сутність поняття «маніпуляція». Характерні ознаки та особливості маніпуляції. Вплив на свідомість. Вплив на підсвідомість. Прийоми маніпуляції.

Тема 9. Теорія рис. Поведінкові та ситуативні теорії лідерства. Поняття особистості. Критерії оцінки особистості. Перші дослідження лідерських рис у рамках управлінської парадигми. Дослідження характерних особливостей лідерів у 1950-1980-ті роки. Особистість лідера за оцінками вчених на зламі II та III тисячоліть. Поняття стилю в лідерстві та управлінні. Дослідження стилів лідерства К. Левіна. Авторитарний, демократичний та ліберальний стилі. Теорія лідерства Макгрегора.

Тема 10. Теорії функціонального та ціннісного лідерства. Теорія функціонального лідерства Дж. Адаїра. Основні положення концепції. Функції та навички лідерства за Дж. Адаїром. Удосконалення лідерства. Функціональний підхід до лідерства І. Адізеса. Характеристика стилів менеджменту. Лідерство в концепції І. Адізеса. Категорія «цінність». Ціннісна

теорія К. Ходжкінсона. Ціннісні теорії лідерства Г. Фейрхольма, Т. і С. Кучмарських. Ціннісний аспект сучасних концепцій лідерства.

Тема 11. Теорії лідерства-служіння. Теорія обслуговуючого лідерства Р. Грінліфа. Основні характеристики теорії лідерства-служіння Р. Грінліфа за Л. Спірсом. Релігійний напрямок теорій лідерства-служіння. «Світські» теорії лідерства-служіння. Готовність служити за Дж. Освальдом Сандерсом. Ключові характеристики лідерства за Т. Маршалл. Ознаки обслуговуючого лідерства за Р. Расселом та А. Стоуном. Аспект служіння в сучасних теоріях лідерства.

Тема 12. Емоційне та харизматичне лідерство. Теорії трансакційного та трансформаційного лідерства. Поняття емоційного інтелекту. Головні положення теорії емоційного лідерства. Навички емоційного лідера. Стилi емоційного лідерства. Відновлення і розвиток лідерських здібностей. Харизма. Основні моделі харизматичного лідерства. Особистість харизматичного лідера. Поведінка харизматичного лідера. Послідовники харизматичного лідера Трансакційне лідерство. Становлення класичної теорії трансформаційного лідерства. Альтернативні теорії трансформаційного лідерства.

Змістовний модуль 4. Лідер в управлінні якістю роботи

Тема 13. Організаційні основи управління. Визначення цілей виконання. Проведення огляду за якістю виконання. Професійне виконання. Бенчмаркінг. Організаційний успіх. Поліпшення виконання через зміну поведінки. Дотримання дисципліни. Запобігання «вігору». Стрес.

Тема 14. Лідерська етика. Коріння етики: світська та релігійна традиції. Розвиток моралі. Етика та юридичні питання. Імідж керівника лідера та його складові. Значення цінностей. Репутація організації. Організаційна етика. Резонансне лідерство та його психологічні основи. Гендерні аспекти лідерства.

Тема 15. Сутність та особливості формування корпоративної культури. Сутність корпоративної культури. Лідерство як риса діяльності управлінської команди. Роль керівника в розвитку етичної культури та дотриманні етичних норм. Імідж як складник діяльності управлінської команди. Розвиток особистості сучасного лідера.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у тому числі		
л		сем.	с/р	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Модуль 1 Типологічні особливості лідерства та управління				
Змістовий модуль 1				
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Лідерство і управління»		1	1	4
Тема 2. Типологія лідерів і лідерства. Управління і лідерство		1	2	6
Тема 3. Розвиток емоційного інтелекту лідера та управлінця		1	2	6
Всього по змістовому модулю 1		3	5	16
Змістовий модуль 2				
Тема 4. Лідер і група		1	2	6
Тема 5. Міжособистісні комунікації в груповій або командній роботі		1	1	4
Тема 6. Ділові переговори		1	1	4
Тема 7. Конфлікти: поняття, причини виникнення та стратегії їх вирішення в професійних комунікаціях		2	1	4
Всього по змістовому модулю 2		4	5	18
Змістовий модуль 3				
Тема 8. Технології прихованого впливу		1	1	6
Тема 9. Теорія рис		1	1	6
Тема 10. Теорії функціонального та ціннісного лідерства		1	1	6
Тема 11. Теорії лідерства-служіння		2	2	6
Тема 12. Емоційне та харизматичне лідерство		2	2	6
Всього по змістовому модулю 3		7	7	30
Змістовий модуль 4				
Тема 13. Організаційні основи управління		2	2	6
Тема 14. Лідерська етика		1	2	6
Тема 15. Сутність та особливості формування корпоративної культури		1	1	4
Всього по змістовому модулю 3		4	5	16
Всього		18	22	80

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання курсу «Лідерство і управління»	1
2	Менеджерування і лідерство	1
3	Розвиток лідерського потенціалу	1
4	Розвиток емоційного інтелекту лідера та управлінця	1
5	Лідери та видатні управлінці на теренах українського менеджменту	1
6	Характеристики і функції колективу	1
7	Комунікація лідера: поняття, види, форми	1

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
8	Комунікація в міжособистісних відносинах	1
9	Стратегії ведення переговорів	1
10	Міжособистісні та ділові конфлікти	1
11	Характерні ознаки та особливості маніпуляції	1
12	Поняття стилю в лідерстві та управлінні	1
13	Характеристика стилів менеджменту	1
14	Аспект служіння в сучасних теоріях лідерства	1
15	Ключові характеристики лідерства	1
16	Головні положення теорії емоційного лідерства	1
17	Основні моделі харизматичного лідерства	1
18	Організаційні основи управління	1
19	Поліпшення виконання через зміну поведінки	1
20	Імідж керівника лідера та його складові	1
21	Гендерні аспекти лідерства	1
22	Розвиток особистості сучасного лідера	1
Всього		22

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання курсу «Лідерство і управління»	4
2	Менеджерування і лідерство	3
3	Розвиток лідерського потенціалу	3
4	Розвиток емоційного інтелекту лідера та управлінця	3
5	Лідери та видатні управлінці на теренах українського менеджменту	3
6	Характеристики і функції колективу	3
7	Комунікація лідера: поняття, види, форми	3
8	Комунікація в міжособистісних відносинах	4
9	Стратегії ведення переговорів	4
10	Міжособистісні та ділові конфлікти	4
11	Характерні ознаки та особливості маніпуляції	6
12	Поняття стилю в лідерстві та управлінні	6
13	Характеристика стилів менеджменту	6
14	Аспект служіння в сучасних теоріях лідерства	3
15	Ключові характеристики лідерства	3
16	Головні положення теорії емоційного лідерства	3
17	Основні моделі харизматичного лідерства	3
18	Організаційні основи управління	3
19	Поліпшення виконання через зміну поведінки	3
20	Імідж керівника лідера та його складові	3
21	Гендерні аспекти лідерства	3
22	Розвиток особистості сучасного лідера	4
Всього		80

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання студента з навчальної дисципліни «Лідерство і управління» є однією із складових його самостійної роботи та сприяє поглибленому вивченню магістрантом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використовувати знання для вирішення відповідних практичних завдань та оформляється як науковий реферат.

Тематика наукового реферату

1. Мотиваційне підґрунтя особистої кар'єри.
2. Основні етапи розвитку мотиваційної сфери людини.
3. Психологічні вимоги до організації стимулювання.
4. Моделі управління: переваги і недоліки.
5. Кооперативна модель управління.
6. Психологічні особливості стилів управління.
7. Основні стилі управлінської діяльності.
8. Керівництво й лідерство як психологічний феномен.
9. Професіоналізм і компетентність керівника.
10. Психологічні основи авторитету керівника.
11. Ефективне управління групами.
12. Психологія формування особистісної кар'єри.
13. Професіограма сучасного управлінця.
14. Сучасні українські теорії щодо управління організаціями
15. Ефективне управління групами.
16. Формування сприятливого соціально - психологічного клімату в колективі.
17. Соціометрія як метод вивчення міжособистісних стосунків.
18. Стилi, стратегії, групи та типи прийняття рішень.
19. Вимоги до прийняття управлінських рішень.
20. Психологічні основи авторитету керівника.
21. Умови ефективності групового вирішення проблем.
22. Методи, спрямовані на розв'язання управлінських завдань і прийняття управлінських рішень.
23. Емоційно – вольова регуляція в процесі прийняття рішення.
24. Особливості ділового спілкування.
25. Психологічна суть кадрової політики

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I група методів

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

- словесні методи – розповідь-пояснення, бесіда, лекція;
- наочні методи – ілюстрація, демонстрація;
- практичні методи: досліди, вправи, навчальна праця, практичні роботи;
- індуктивні методи;
- дедуктивний метод;
- репродуктивні методи;
- творчі, проблемно-пошукові методи.

II група методів

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

III група методів

Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

IV група методів

Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Усне опитування, діагностичний та тестовий контроль успішності студентів

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота															
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3					Змістовий модуль 4			Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	
6	7	7	7	7	7	7	6	6	7	7	7	6	6	7	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
91 – 100	A	відмінно	зараховано
81-90	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
31-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-30	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Сергеева Л. М., Кондратьева В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. Івано-Франківськ. «Лілея-НВ». 2015. 296 с.
2. Лідерство та команда в публічному управлінні : конспект лекцій / укладачі: К. В. Таранюк, Я. В. Кобушко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 175 с.
3. Основи лідерства. Наукові концепції (середина ХХ – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. / О. О. Нестуля, С. І. Нестуля. Полтава : ПУЕТ, 2016. 375 с.
4. Презентації з курсу «Лідерство і управління»

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Адієс І. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. К.: Наш формат, 2019. 304 с.
2. Кеннеді Г. Домовлятися завжди. Як досягати максимуму в будь-яких переговорах/ Гевін Кеннеді; пер. з англ. Тетяни Микитюк. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 336 с.
3. Крейг Н. Лідерство починається з призначення. К.: Фабула, 2019. 19 240 с.
4. Морозов В. В., Чередніченко А. М., Шпильова Т. І. Формування, управління та розвиток команди проекту (поведінкові компетенції) : навч. посіб. К. : Таксон, 2009. 464 с.

Допоміжна

1. Гірник А. М. Основи конфліктології : навч. посіб. К. : Києво-Могилянська академія, 2010. 222 с.
2. Чалдині Р. Переконавання: революційний метод впливу на людей/ Роберт Чалдині; пер. з англ. Тетяни Микитюк. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017. 351 с.
3. Балабанова Л.В. Конфліктологія: підручник / Л.В. Балабанова, К.В. Савельєва. Донецьк. : ДонНУЕТ, 2009. 468 с.
4. Блінов О.А. Психологічне забезпечення переговорного процесу : навч. посіб. К. : НАУ, 2013. 248 с.
5. Плотніченко С.Р. Організація ділових переговорів в бізнесі/ С.Р. Плотніченко// Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. №1 (30). С. 56-58.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. К.: Університет «Україна».2014. 417 с. URL: http://megalib.com.ua/content/1948_63_Tipologiya_komunikacii.html
2. Комунікації в організаціях: процес, типи, зв'язки, бар'єри [Електронний ресурс] URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/15040/>
3. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання [електронний ресурс]. URL: <https://studfiles.net/preview/5643730/page:15/>